

ИСТОРИЈА (основна и средња школа)

Настава историје је погодна за рад на појму корупције јер постоје историјски догађаји и личности који илуструју колико је то штетна друштвена појава. Предмет је погодан јер се у историјским догађајима могу пратити многи аспекти корупције, нпр.: како је корупција утицала на пад појединих држава и династија; како је народ реаговао на корумпиране властодршце; какве су дугорочне последице корупције по економију и друштво итд. Настава историје је одличан терен за разумевање корупције јер пружа:

- ▣ контекст (како и зашто настаје),
- ▣ примере (ко је био корумпиран и како),
- ▣ увид у последице (шта се догодило због корупције),
- ▣ повезаност са садашњим временом (корупција некад и сад).

Проучавање корупције као појаве дугог трајања у оквиру историје одговара у потпуности циљу овог предмета који гласи: *Циљ наставе и учења историје је да ученик стекне основна знања о прошлости и гради компетенције неопходне за разумевање савременог света, развија вештине критичког мишљења и историјску свест као предуслов неговања личног и колективних идентитета, интеркултуралности, одговорног односа према културно-историјском наслеђу, друштву и држави у којој живи.*

Бројни су примери корупције кроз историју, а за потребе овог приручника издвојено је неколико њих који су предвиђени важећим програмима историје за основну и средњу школу.

Најстарији познати историјски запис о корупцији – египатски папирус из доба Новог краљевства (око 1.200. год. п.н.е) и владавине Рамзеса IX, када је дошло до пљачке краљевских гробница у Долини краљева, а истрага је показала да су државни званичници, свештеници и радници примали мито како би омогућили или прикрили пљачку.

Најстарије законске одредбе које се односе на корупцију – Хамурабијев законик из 1.750. год. п.н.е. забрањују мито.

Корупција у Римској империји – распрострањена и дубоко укореењена појава, посебно у правосуђу, администрацији, војсци. Цицерон је водио чувени судски процес против гувернера Сицилије који је узимао мито и изнуђивао поклоне у облику уметничких дела. Корупција је била толико уобичајена да су развијени специфични изрази за њене различите облике, нпр. *peculatus* је означавао проневеру државног новца, а *ambitus* политичку корупцију и подмићивање бирача.

Пад Византије – повезује се, између осталог, са злоупотребом власти, широко распрострањеним подмићивањем, пљачком државне касе од стране званичника, непотизмом, продајом функција, посебно у војсци и бирократији, порезима који се нису у целости сливали у државну касу, већ делом у џепове локалних управника.

Корупција у средњовековним државама – примери кад су феудалци злоупотребљавали положај.

Француска револуција – један од узрока за револуцију било је незадовољство због привилегија и корупције аристократије која је злоупотребљавала државни новац.

Корупција у католичкој цркви – продаја опроштајница, непотизам, симонија (куповина и продаја црквених положаја, што је био облик институционализоване корупције), раскошан живот свештенства. Последица је реформација 1517, коју је спровео Мартин Лутер.

Корупција у Отоманском царству – то је био системски проблем (чиновници су куповали своје положаје, порезници су прекомерно опорезивали народ и део новца узимали за себе, војсковође су лажно приказивале број војника да би вишак новца задржали за себе, судије су некад доносиле пресуду у корист онога ко им плати више). То је утицало на слабљење државе и незадовољство народа.

Крајем 19. и почетком 20. века – корупција у колонијалним управама, при чему су највише профитирали локални гувернери тако што су илегално присвајали део рудног блага, земљиште, порезе...

Две корупцијске афере у Србији 1914. године – прва је била тзв. пескарска, када је војсци испоручено брашно са песком ради повећања тежине и личног профита, и друга, тзв. опанчарска, када је малверзацијама војних лифераната испоручена обућа за војнике тако ниског квалитета да је трајала неколико дана, до прве кише. За ова неморална дела усред Првог светског рата, када су војници жртвовали своје животе за одбрану отаџбине, нико није одговарао иако је истрага идентификовала кривце.

Могуће активности:

Након проучавања неког историјског догађаја из перспективе корупције ученици могу дискутовати на следећа питања: Да ли се такви облици корупције дешавају и данас? Ако постоје, које су сличности, а које разлике? Како се данас боримо против корупције?

Могу се спровести минипројекти и истраживачки задаци. На пример, ученици могу истражити неки историјски случај корупције и направити о томе презентацију.

Ученици могу да истраже како се корупција третира у Душановом закону у 14. веку (препозната је као друштвени проблем и озбиљно кривично дело) и да о томе направе нпр. презентацију, плакат или кратки игроказ. У члану 114. Законика каже се: Судија који суди за дар да се казни и да му се узме све што има. Чланови 135. и 172. показују одлучност у борби са корупцијом и свест да правда мора бити непристрасна чак и у феудалном систему.